

UNA APROXIMACIÓ A L'ESCOLA PROFESSIONAL DE VALLS. EL SEU NAIXEMENT.

per Tomàs Biosca i Esteve

Introducció

El sis d'octubre del 1924, a l'antic Convent del Carme, començà a existir l'Escola Professional de Valls. Han passat molts anys i, avui per avui, encara falta fer o almenys intentar reconstruir tot allò que en va marcar el naixement, el creixement i el desenvolupament fins als nostres dies. En definitiva, una Història de l'Escola Professional de Valls.

És amb aquesta línia que hem treballat en aquest estudi, intentant esbrinar quines foren les causes i el perquè de la fundació d'una escola d'aquest tipus a la ciutat de Valls. Saber si fou una creació interessada o no, per part de tots aquells elements que estan immersos en el món del treball, ja siguin patrons o obrers, si hi va haver d'altres sectors vallencs que hi van intervenir etc. Una altra meta a assolir seria conèixer si l'aparició d'aquesta escola va ser una obra pensada únicament i exclusivament per aquells que la van endegar o si van trobar o seguir algun tipus de guia en la tasca pedagògica desenvolupada anteriorment arreu de Catalunya. Si aquestes fites es compleixen, ens donariem per satisfets i, encara més, si servís, el present estudi, perquè molts d'altres, el continuessin fins a poder, veritablement, arribar a unes conclusions més clares sobre la Història de l'Escola Professional de Valls. Una institució que reclama més atenció per part de tots per tal de comprendre, si més no, una part important de la història contemporània de la ciutat on vivim.

El moment històric en què fou creada l'Escola Professional, s'escau dins d'una situació política força diferent de la que s'havia viscut fins feia poc

temps. El Cop d'Estat del 13 de setembre de 1923 portà el general Primo de Rivera al poder. Amb aquest fet, tota la vida nacional quedarà trasbalsada. A casa nostra, un dels aspectes més afectats serà la paralització de la tasca educativa i de renovació pedagògica que, fins aleshores, portava a terme la Mancomunitat de Catalunya (1914-1924), malgrat tot tipus de carències que va patir al llarg de la seva existència, fruit del mateix sistema polític imperant. Deficiències tant a nivell pedagògic,¹ com a nivell econòmic sobretot. «... la Mancomunidad de Cataluña no dispuso nunca de grandes medios económicos. Y estos, en cualquier caso eran absolutamente insuficientes para llevar a cabo el vasto programa de regeneración que se había propuesto... Si se salió adelante fue contando con el espíritu "patriótico" de todos».²

Les primeres notícies

Fou la premsa de la ciutat, la que començà, a partir del mes de març de 1924, a donar informacions sobre conferències, xerrades i articles que tenen un mateix denominador comú: l'intent de potenciar la cultura dins l'àmbit de la classe treballadora de la nostra ciutat.

La primera notícia és sobre una xerrada que, sota el títol de «Necessitat de la cultura de l'obrer», fou pronunciada, a la seu de l'Aroma Vallenca, per l'«il·lustrat compatriota Dr. Don Francisco Ballesté i Castelló».³ El punt central de la seva tesi fou la importància cabdal de la instrucció i la cultura per a qualsevol humà, «els tres factors que en l'ordre material intervenen en el desenrotll de la vida humana satisfent-li totes ses imperioses necessitats: la intel·ligència, el treball i el capital,... el qui ha començat a fer-se una cultura... sempre fretura per augmentar son capdal intel·lectual». Acabà Ballesté fent una referència, ja explícita, als obrers i a la transcendència de la seva formació. «L'obrer s'ha d'il·lustrar per mitjà de l'estudi, del llibre, de la conferència, de la pregunta feta a altri. No ha de consentir que sa ignorància arribi fins a desconèixer la procedència i el perquè de moltes coses de son ofici».

Una segona informació apareixia al cap de poc temps i es feia ressò d'una conferència pronunciada el 30 de març, també a la seu de l'Aroma Vallenca. És la primera vegada que surt apuntada, expressant, la idea d'una escola professional. El mateix titular així ho indica «Necessitat de la creació d'una escola de formació professional a Valls».⁴

1. *El Pensament Escolar i la Renovació Pedagògica a Catalunya (1833-1938)*. J. Monés. pàg. 159-165, Edicions de la Magrana, Barna 1977. (Veure Apèndix n.º 1).

2. *La Formación Profesional en Barcelona*. R. Alberdi. Pàg. 150, Editorial Don Bosco, Barna 1980.

3. «Joventut» (Per la Fe i la Pàtria). Setmanari, n.º 272 del 1 de març de 1924. Pàg. 2-3.

4. «La Crònica de Valls». Setmanari, n.º 977 del 5 d'abril de 1924, Pàg. 3.

El ponent fou Cèsar Martinell i Brunet, arquitecte, que exposà, des de bon principi «... l'estat lamentable en què avui es troba, salvant rares excepcions, la classe obrera, els elements de la qual desempenyen de rutina llur ofici o professio, sens saber el per què i el com de son treball. Treballar en tals condicions és convertir a l'home en una màquina més, quant aquest ço que ha d'ésser és un element conscient i amb la necessària capacitat per a rendir el màxim de quantitat i qualitat en son labor». ⁵

Martinell es queixa de la pèrdua d'intel·ligència d'entre la classe treballadora per no estar degudament orientada, ni preparada, «...desgraciadament, moltes vegades un noi es posa a un ofici determinat, sense tenir en compte les pròpies aptituds ni la voluntat, ni les altres circumstàncies de salut, temperament, etc. que el noi reuneix», ⁶ o bé «Resulta que el noi sense cap coneixement preparatori que l'encamini a l'ofici, i per tant sense vocació seriosa, es troba en un taller, on, amb el pretext que no serveix per altra cosa, se l'ocupa en comissions i feines de neteja i arranjament del taller o de les eines, perden així son temps. Les idees d'ordre, de treball, de moralitat... no resisteixen per gaire temps aquesta vida d'ocupació estèril i... sovint (el noi) rep una acció corruptora». ⁷

Seguidament, Martinell apunta que «... lo menys que es pot demanar és que l'obrer tingui un poc de formació general, i quelcom de formació tècnica, amb aquella coneixeria les paraules tècniques,... comprenent així ell tota adequada explicació o disposició que sobre sa feina pogués rebre dels seus superiors». ⁸ Tots aquests raonaments, els basa Cèsar Martinell, després d'observar les característiques de l'organització industrial moderna on «l'obrer es converteix en una mena d'autòmata que sols ha de vigilar una màquina i que això li exigeix, a l'operari, menys activitat intel·lectual i per tant menys iniciativa, la qual cosa acaba per constituir una mena de degradació de l'obrer, convertint-lo en una màquina més». ⁹ Compara aquesta nova organització industrial amb les –bondats– de l'organització del treball en les antigues petites indústries «... en les quals perdura un record encara dels antics aprenentatges, fets al costat de fadrins intel·ligents, en què per passar d'aprenent a fadrí s'havien de fer els treballs de passantia degudament aprovats per mestres de l'ofici. Avui aquests costums s'han perdut degut a moltes causes, entre elles les exposades, i així tenim que els aprenents passen a fadrins amb un mínim de coneixements i paulatinament va minvant la mitjana de la capacitat de l'obrer». ¹⁰

No es tracta d'una defensa de l'antiga organització del treball en els pe-

5. La conferència íntegra es troba a l'opuscle: *Els Inicis de l'Escola de Mestratge Industrial de 1911*. C. Martinell. Pàg. 9-24, Edita A.A.E.E.M.I. - Valls 1970.

6. «Joventut» (Per la Fe i la Pàtria), n.º 277 del 5 d'abril de 1924. Pàg. 2.

7. C. Martinell: Op. cit, Pàg. 13.

8. C. Martinell: Op. cit, pàg. 14.

9. «Joventut» (Per la Fe i la Pàtria), n.º 277 del 5 d'abril de 1924, Pàg. 2.

10. C. Martinell: Op. cit, Pàg. 15.

tits tallers enfront les noves formes de producció modernes, sinó de contrastar la formació que abans allí es rebia i que propiciava una mà d'obra que podríem dir que era qualificada o, almenys, preparada i que ara no es dona.

La solució apuntada per acabar amb tota aquesta situació passa per «... crear una escola professional on es podrien descobrir les aptituds del noi... És a Valls que no és gran ni petita on fa falta aquest tipus d'escola per desenrotllar moltes bones qualitats naturals dels nostres obrers i completar els seus coneixements». ¹¹

Una nova informació, en aquest cas en forma d'article periodístic, té com a autor Josep Sabaté i Perelló, mestre nacional, que sota el títol de «Una bona pensada» es fa ressò de la manca de suficiència intel·lectual de la majoria d'aprenents que abandonen l'escola abans d'hora i que obliden tot allò que sabien «... venint a engroixir el nombre d'analfabets de fet, ço és, de aquells que sols saben fer rutinariament la seva feina sense donar intervenció activa al seu esperit». ¹²

Salvador Serra Jofré, obrer fuster, aporta noves consideracions a aquest tema. Amb el seu escrit «Necessitat de la creació d'una Escola d'arts i oficis (A l'entorn d'una conferència)», surten d'altres causes que fan considerar imprescindible l'endegament d'aquesta escola. «... Per que no sols busquem en la creació de tal Escola el perfeccionament tècnic de la professió que respectivament ens ocupa... Nosaltres creiem sincerament que de realitzar-se el nostre somni, guanyarà també en part la societat... ja que el treball fonamental sentit es la més alta expressió de la vida». ¹³ Les següents notícies insertades a la premsa, corroboren l'interès a tirar endavant el projecte de l'escola de Formació Professional. Es realitzen molt ràpidament, i a diferents nivells, diverses trobades i accions per a preparar tota la infraestructura necessària per a l'obertura del centre aquell mateix any 1924.

Primer que res es convoca una reunió d'obriers i patrons per a parlar del tema. «Convocada por los iniciadores del proyecto de creación de una Escuela de Artes y Oficios, el domingo pasado se celebró en la Aroma Vallense una reunión a que asistieron un patrono y un obrero de cada uno de los principales estamentos industriales de la ciudad. Todos los presentes convinieron en la necesidad de la realización de dicho proyecto, ofreciendo su apoyo más decidido a sus iniciadores y ada(o)ptándose varios acuerdos que tienden a dar al mismo una posibilidad práctica y segura». ¹⁴ No hi ha cap registre, de l'època sobre els acords presos en aquella reunió, potser va ser la de proposar a totes les seccions d'ofici de la localitat que cada treballador contribuís amb 10 cèntims setmanals per a la creació i el manteniment de l'escola. ¹⁵

11. C. Martinell: Op. cit, pàg. 15.

12. C. Martinell: Op. cit, Pàg. 15.

13. «Joventut» (Per la Fe i la Pàtria), n.º 279 del 19 d'abril de 1924, Pàg. 1.

14. «La Crònica de Valls», n.º 982 del 10 de maig de 1924. Pàg. 2.

15. «La Crònica de Valls», n.º 982 del 10 de maig de 1924. Pàg. 2.

Al cap de poc temps, es parla de la creació d'un Patronat que substitueix la Comissió Gestora i on hi ha representada l'administració local amb l'alcalde com a president i, a més a més obrers i patrons.¹⁶

L'aportació de l'Ajuntament a aquest projecte es consolidarà amb la cessió d'un local, l'ex-convent del Carme, i amb una subvenció de 5.000 ptes.¹⁷

Durant la resta del mes de setembre, la premsa val·lenca farà públic l'anunci de l'obertura de matrícula i fica com a data d'inici de les classes el dia 6 d'octubre i l'acabament del curs per al 30 d'abril de l'any següent. Queda clar que hi ha una gran coincidència respecte a la necessitat de crear aquesta escola de formació professional a Valls. Tos els estaments de la vila val·lenca participen en aquest fet, des de l'Ajuntament com a institució, passant pels patrons i pels obrers com a peces de l'entramat social i màxims beneficiaris de la idea, fins als prohoms que amb les seves opinions n'impulsen la creació.

La conclusió immediata que podríem extreure d'aquestes informacions seria que un parell de conferències i dos articles, inserits als setmanaris val·lencs, van servir per a portar a terme la creació de l'Escola Professional de Valls. Aquesta és l'opinió que dona Cèsar Martinell al cap d'uns quants anys, «... va ser el 30 de març de 1924 a la Societat -Aroma Val·lenca-, llavors al carrer dels Metges,¹⁸ amb gran assistència de públic que acollí amb simpatia la idea de la nova escola. Tant és així que, si no ho recordo malament acabat l'acte, a la mateixa sala de la Junta de l'entitat, es plantejà el Patronat que hauria de tutelar l'Escola, amb representants de les diverses artesanies...».¹⁹ Aquesta forma d'intentar explicar uns fets creiem que peca de simplista i de poc científica, ja que intenta donar unes causes, en aquest cas les de la creació de l'escola de formació professional, sense lligar-les al seu context històric ni a cap altra circumstància. «La hipòtesi heròica» en què la personalitat individual estaria en la base de la constitució, creació i endegament de l'escola prendria forma en aquesta idea.

Nosaltres no creiem en el fet casual com a determinant dels fets humans ni socials i, per tant, estem totalment d'acord amb les opinions que creuen que cal saber quines eren les coordenades històriques del moment i tot allò que ens ajudi a comprendre els fets que estudiem, en aquest cas, ideari pedagògic, els plans d'estudi, etc. «Las instituciones de Formación

16. *Ministerio de Educación y Ciencia, 50 Aniversario de la Escuela de Maestría Industrial «José M.º Fàbreas» de Valls, Centro de Formación Profesional.* Pàg. 16, Editado por la Comisión Ejecutiva del Cincuenta Aniversario de la Escuela de Maestría Industrial de Valls, Valls 1974.

17. «La Crònica de Valls», n.º 999 del 6 de setembre de 1924. Pàg. 2.

18. *Ministerio de Educación y Ciencia...*: Op. cit, Pàg. 17.

19. No hi ha coincidència sobre la seu de l'Aroma Val·lenca. Altra informació, la situa al carrer de la Escrivania (Veure Ministerio de Educación y Ciencia...: Op. cit, Pàg. 16). No obstant això, consultat el Repartiment General - Llista Cobratòria de l'Any 1922-23 de l'Excel·lentíssim Ajuntament de Valls, el domicili es troba al carrer dels Metges, 17.

Professional obrera no surgen por generaci3n espont3nea, ni evolucionan simplemente a impulsos del azar sino que son fruto de una situaci3n pol3tico social, de una planificaci3n escolar, de un pensamiento pedag3gico». ²⁰

Cultura i escola, bases de la nova Catalunya

Des de començaments de segle es pret3n la reconstrucci3n nacional, despr3s de la desfeta colonial, sobre unes bases comunes (cultura i escola). «La preocupaci3n por la cultura y la escuela –por la modernizaci3n de sus m3todos a todos los niveles– fue un hecho inherente al regeneracionismo espa1ol». ²¹

Dins l'àmbit del Principat, els pol3tics catalans veuran com a eixos de la Catalunya regenerada, per un costat, portar a terme una adequada pol3tica d'obres p3bliques i, per altre, una pol3tica de foment i de potenciaci3n de la cultura. Prat de la Riba, des del seu c3rrec de President de la Diputaci3n de Barcelona 3s un exemple clar d'aquesta opini3n. Una postura que imperava en sectors importants de la societat catalana de principis de segle i que criticaven els defectes que tenia la planificaci3n escolar i cultural del pa3s. «Som clients b3rbars de les altres races: elles pensen, elles investiguen, elles inventen, elles construeixen nous aparells, elles cerquen aclarir cada dia m3s els misteris de lo desconegut; i nosaltres, tard i malament les copiem, i d'aquesta tasca o labor secund3ria en diem pomposament fer cultura i civilitzaci3n... lo que'ns falta totalment s3n els grans instruments colectius de treball, s3n m3todes de treball, 3s la consci3ncia de qu3'l nostre treball pot donar els mateixos resultats trascendentals que d3na fora». ²²

Catalunya, diferenciada de la resta del conjunt de l'Estat Espanyol pel seu desenvolupament industrial i la seva burgesia, l'3nica afavorida pels guanys econ3mics aconseguits, veia com de la qu3stió cultural i educativa en podia treure profit. Un dels resultats, en cas d'aplicar una pol3tica de foment d'aquests aspectes, seria el d'una culturalitzaci3n general dels habitants del Principat. Un altre seria aconseguir veritablement, el nivell de preparaci3n professional assolit pels altres pa3sos industrialitzats. El projecte de professionalitzaci3n de certs sectors de l'obrerisme catal3 donaria, passat el temps, pas a un desclassament i a una futura converg3ncia d'idees amb les defensades per la burgesia industrial o, com a m3nim, fer que no coincidissin amb els corrents ideol3gic propis de l'3poca i de la majoria de la classe treballadora catalana. Calia, doncs, realitzar una «culturalitzaci3n i professionalitzaci3n de la menestralia i de la classe treballadora, o m3s ben dit del grup que podr3em anomenar aristocr3cia obrera amb una finalitat eminentment social, 3s a dir la integraci3n ideol3gica, pol3tica i fins a cert punt social

20. C. Martinell: Op. cit, p3g. 7.

21. R. Alberdi: Op. cit, P3g. IX.

22. *Medio Siglo de cultura espa1ola (1855-1926)*. M. Tu13n de Lara. P3g. 57, Editorial Tecnos, Madrid 1970.

—mai no econòmica— dels grups citats al medi burgès, de cara a engruixir el pes quantitatiu de les classes mitjanes». ²³

D'aquesta manera, els ideòlegs escolars del catalanisme conservador integraven l'escola, dins el procés pedagògic d'acord amb els postulats d'una societat industrial que es basava en la preparació per a la lluita per la vida, una qüestió que es troba en primer pla dins les societats industrials modernes i potenciaven una futura societat d'acord amb els seus interessos de classe. «... penso que Prat de la Riba i els seus íntims col·laboradors s'avançaven com a mínim una cinquantena d'anys a la majoria de grups capitalistes espanyols, pel que fa referència a la importància socialitzadora de l'educació». ²⁴

Les Escoles Locals d'Indústries i la Mancomunitat

El poder econòmic que ostentava la burgesia industrial catalana, no suposava, en absolut, un mateix pes polític. Aquesta fou la causa que determinà que els projectes esmentats no van poder-se realitzar fins que es van produir una sèrie de moderades concessions descentralitzadores dutes a terme pel Partit Liberal a partir de 1910. La plasmació va ser la creació de la Mancomunitat de Catalunya.

Malgrat les limitacions amb què naixia aquesta institució, ja que només podia disposar dels recursos de les quatre diputacions catalanes, la Lliga Regionalista estava disposada a demostrar la seva capacitat de gestió en aquest organisme.

Amb aquests escassos recursos, va emprendre una política que tenia dos eixos claus: crear una infraestructura de serveis públics i administratius bàsics i portar a terme el projecte educatiu i cultural ja assenyalat anteriorment. L'interès per les tasques educatives, el trobem reflectit en els antecedents de la Llei de Mancomunitats de 1912, promoguda per la pròpia Lliga. S'hi explicitava que el Govern havia de delegar, en la Mancomunitat, l'organització de l'ensenyament tècnic, d'arts i oficis, agrícola, industrial, mercantil i de belles arts, així com l'apartat referent a la construcció d'edificis escolars. ²⁵

Passaren tres anys, des de la creació de la Mancomunitat, fins que s'aprova el projecte d'Escoles Locals d'Indústria. Fou el 30 de novembre de 1917. Al preàmbul, redactat per Eugeni d'Ors, s'hi indiquen les causes que fan necessàries aquesta iniciativa. «Entre el primer ensenyament sovint mal desenrotllat o mal aprofitat, i l'entrada a les escoles professionals, resta un període que en les carreres de constitució econòmica burgesa s'omple amb l'anomenat Ensenyament Secundari o Batxillerat, que proporciona una cul-

23. Diputació Provincial de Barcelona, *Memòria endreçada a la Diputació de Barcelona pel seu president don Enrich Prat de la Riba*, Pàg. 41-42, Barcelona 1910. Citat per R. Alberdi: Op. cit, Pàg. 52-53.

24. J. Monés: Op. cit, Pàg. 313.

25. J. Monés: Op. cit, Pàg. 313.

tura general en un nivell superior al de l'escola. Pel temps que suposen aquests estudis, per les despeses de la seva prossecució i pel caràcter mateix de les disciplines que en ells es cursen, són generalment inassequibles als joves de les classes populars que es destinen a les arts i oficis, al comerç, a l'agricultura o a les indústries. Però és evident que hi ha un fort interès de cultura pública que els pertanyents a aquestes classes socials no quedin reduïts, en llur formació d'homes i ciutadans a Catalunya en forma de secció preparatòria d'Escoles Locals d'Indústries, el germen d'una manera de Batxillerat curt, amb el caràcter d'ensenyament secundari democràtic, destinat directament a aquells que sense voler o poder emprendre els estudis de Batxillerat acadèmic o oficial necessiten, però, completar els coneixements adquirits a l'Escola Primària». ²⁶

L'acord d'organització d'aquestes escoles contempla, en el seu articulat, les normes per a crear-les, les diferents seccions i graus en què es dividiran els estudis allí realitzats i les condicions i els perfils del professorat. ²⁷

Amb aquesta llei es pretén formar, d'entre les classes populars, tot un seguit de professionals que, d'altra manera, no podrien continuar o ni tan sols iniciar la seva formació, ja sigui per la falta de mitjans econòmics com per la no existència de centres de les característiques esmentades. El caràcter democràtic o socialitzador d'aquesta llei es pot comprendre com una proposta amb una intencionalitat política, tal com hem apuntat i, en certa manera, amb unes perspectives de descentralització que no es van aconseguir. «La política educativa de la Mancomunitat, tot i les seves limitacions de classe i un cert centralisme barceloní, juntament amb l'obra escolar de l'ajuntament de Barcelona i d'altres ajuntaments catalans, com Sabadell, per exemple, demostra a bastament que hi havia possibilitats per a promocionar una política educativa de caràcter públic». ²⁸ Per donar compliment a l'acord sobre les Escoles Locals d'Indústria, el Consell Permanent, el dia 13 de desembre de 1917, va obrir un concurs entre les poblacions o entitats per a l'establiment d'aquestes escoles on s'havia de concretar l'especialitat o les especialitats que impartiria la futura escola a més de tenir una sèrie de mínims (edifici amb requisits indispensables, instal·lació, serveis d'aigua, llum, calefacció, etc.).

El resultat d'aquest concurs fou que només una sola oferta es presentà, procedent de l'Ajuntament de Canet de Mar que demanava una Escola Industrial relativa a les especialitats de Gèneres de Punt i la de Calafat per a petites embarcacions i motors propis per a ells. Complerts els requisits necessaris, es va donar el vist i plau pel que fa referència a l'especialitat de Teixits però no va succeir el mateix amb la de Calafat. D'aquesta manera,

26. Antecedents. La Mancomunitat catalana. Lley de Mancomunitat. Barna 1912. (A càrrec de la Lliga Regionalista), Article 6è, 6 i 6è, 7. Citat per R. Alberdi: Op. cit, Pàg. 93.

27. *Història de les institucions i del moviment cultural a Catalunya 1900-1936*. Llibre IV. Ensenyament Tècnic-Industrial i Tècnic-Manual o d'Arts i Oficis. (segona part). Alexandre Galí (obra completa). Pàg. 13-14, Barna 1981. Fundació Alexandre Galí.

28. A. Galí: op. cit, Pàg. 14-15 i 16. (Veure Apèndix n.º II).

va néixer l'Escola de Teixits de Punt de Canet de Mar, que començà a impartir classes el dia 19 de novembre del 1922.

Les causes del fracàs d'aquest projecte d'Escoles Locals d'Indústries, ens les assenyala el mateix Galí i les centra en el fet que no hi va haver cap estudi previ sobre la realitat de la vida industrial de Catalunya. No es va veure quines eren les indústries que podien necessitar-les, quin era el lloc més a propòsit per a instal·lar-les ni amb quins recursos, per part de municipis o entitats culturals o industrials, es podia comptar. «I calia sobretot, abans de començar i per a correspondre a un veritable règim democràtic, prendre el pols de l'opinió pública i privada, parlar amb els industrials que havien d'ésser els principals interessats si les escoles que es projectaven havien d'ésser alguna cosa». ²⁹

Malgrat l'escàs ressò de la proposta, la Mancomunitat va continuar amb el seu intent de promoció de l'ensenyament professional, fomentant tota una sèrie d'activitats com conferències, exposicions, concursos d'aprenents, visites a empreses, premis, etc. i mantenint bones relacions amb totes aquelles entitats públiques o privades— que tenien les mateixes expectatives sobre la necessitat i la utilitat d'aquest tipus d'ensenyament.

La presa del poder per part del general Primo de Rivera va trastocar els plans de l'escola de Canet, que va veure com, des de la moribunda Mancomunitat de la dictadura van tancar-se les classes, es va dissoldre el seu patronat i es va deixar en suspens la continuació dels treballs d'instal·lacions.

L'Escola de Formació Professional de Valls.

El com i el per què

Analitzades les bases immediates que conformen la Formació Professional i la tasca de la Mancomunitat, caldrà centrar-nos en el veritable objecte de l'estudi, o sigui, en el naixement de l'Escola Professional de Valls. Ens servirem com a exemple comparatiu del cas de Canet de Mar. Com veurem, hi ha tota una sèrie de raons i d'actuacions que fan que hi hagi més d'un paral·lelisme entre ambdues escoles. Naturalment, també trobarem diferències, de vegades importants, donades, en última instància, per la situació política que viu el país en cada període de creació de les dues escoles.

a) Aspecte Cultural i Educatiu

Les primeres similituds que trobem entre les dues poblacions són d'aspecte cultural i educatiu. A la petita vila marinera, hi havia una certa tradició en aquest sentit que es plasmava en l'existència d'una Escola Montessori, en la realització de cursos comarcals per a mestres, així com cursos ambulants d'ensenyament domèstics i cicles de conferències de totes menes. Cal no oblidar la presència d'una Biblioteca Popular i d'un Ateneu Obrer, importants cercles, en aquells temps, per a tots aquells que volien ampliar els seus coneixements i no tenien possibilitat d'obtenir-los d'altra manera.

29. J. monés: Op. cit, Pàg. 191.

Una figura destacada també fou el seu alcalde, Josep Fors i Vidal, que va convertir Canet en un centre de reunions d'importants personatges com d'Ors, Campanals, Bofill i Matas i Galí. Tots plegats membres del Consell de Pedagogia de la Mancomunitat, veritable ànima del projecte cultural i pedagògic. No és d'estranyar que, amb aquestes bases culturals i amb un cap d'Ajuntament tan interessat en aquests afers, la resposta a la iniciativa d'instal·lació d'una escola local d'indústria fos immediatament positiva.

Pel que respecta a la nostra ciutat, és cert que no hi havia, ni de bon tros, les mateixes inquietuds culturals ni cap activitat relacionada amb els nous corrents de la pedagogia com era el cas de Canet. Però cal remarcar que ja, a principis de segle, va ser creada una Escola d'Indústria,³⁰ primer intent seriós de formació dels futurs obrers. És ben segur que la seva existència va donar més base a la que entrà en funcionament l'any 1924. Tampoc no hem d'oblidar que, des de mitjans de 1918, la Biblioteca Popular, segons dades extretes dels setmanaris vallencs, funcionava a bon ritme i amb un gran nombre de lectors i d'obres.

b) Relació Indústria i Especialitats impartides

Analitzat l'aspecte cultural, no podem oblidar que la creació d'una escola professional, només té sentit si veritablement existeix alguna activitat industrial que faci viable aquesta empresa. La Mancomunitat pensaven parlar d'escoles Locals d'indústries, en poblacions de més de 3.000 habitants que mai no podrien, si no era amb el seu ajut, omplir el buit important que hi havia en l'ensenyament professional. Lògicament, cada escola d'aquest tipus hauria d'impartir les especialitats que existien en el seu àmbit territorial (municipi, comarca). D'aquesta manera, a Canet, s'impartiren les especialitats de teixit i de punt.

Valls que, per aquelles dates, comptava amb una població d'uns 10.000 habitants orientà les especialitats en funció del caràcter de la seva indústria.³¹ Una indústria al voltant del tèxtil i dels curtits, la metal·lúrgia (tallers mecànics, llauners), la fusta (fusteries, construcció de carros i ebanisteria) i les fàbriques diverses (teules, sabó, pastes i sopes i d'espardenyes).³² El pes d'aquestes indústries farà que les especialitats que s'implatin a l'Escola Professional fins el curs 1929-1930, siguin les corresponents a mecànica, teixits, fusteria, mestre de paleta, i classes especials de comptabilitat i tenidoria de llibres.

c) Les Institucions Públiques

Obervem, a continuació, quin va ser el paper de les institucions públiques en la creació de cada escola.

30. A. Galí: Op. cit. Pàg.

31. *Reglamento de la Escuela de Industrias de la Ciudad de Valls.* (Aprobado por el Excmo. Ayuntamiento en sesión de 11 de Agosto de 1904), Imprenta de E. Queralt, Valls 1904.

32. Per indústria caracteritzem tota aquella activitat econòmica no agrícola, fins i tot els petits tallers.

En el cas de Canet, hem vist com la Mancomunitat i l'Ajuntament van ser els primers i els més decidits mecenes del projecte. Podem dir que les institucions públiques en van ser les impulsores, sense cap mena de dubte. En el cas de Valls, és tot el contrari. Aquest diferent comportament ve donat per la falta d'interès que la dictadura va posar en el foment de la cultura i l'educació. L'Ajuntament de Valls, designat des d'altres instàncies, reflecteix aquest desinterès. La seva missió principal era la de mantenir l'ordre i el control que, a nivell estatal, era exercit per la dictadura.

No obstant això, un fet tan remarcable com el de la creació de l'Escola Professional no pot passar desapercebut per ningú. Això farà que l'Ajuntament cedeixi el local de l'ex-convent del Carme i, més tard, quan falti només un mes per a iniciar-se el curs doni un ajut econòmic, encara que amb moltes reticències, «... enterada la Corporació d'una comunicació dels organitzadors de l'escola professional demanant l'acceptació per l'alcaldia de la presidència del Patronat i que sigui entregada la consignació de 5.000 pessetes em set mensualitats que comencin en el mes d'octubre; s'acorda accedir a lo primerament sol·licitat i no concedir la subvenció fins i tant siguin complides totes les condicions imposades en l'acord de consignació». ³³ Finalment s'atorgarà aquest ajut que s'haurà de tornar d'acord amb les condicions ressenyades. ³⁴

Aquest desinterès es farà palpable al cap d'uns quants mesos, el juliol de 1925, quan el consistori denega una subvenció de 2.000 pessetes destinades a dotar de recursos els tallers de l'escola i a liquidar els deutes existents. «En la sessió del 19 de juny, l'Ajuntament denegava l'augment de subvenció sol·licitada pel Patronat de l'Escola Professional, per tal d'aixugar els deutes i crear tres obradors (un per a paletes, un per a fusters i un darrer per a mecànics), tots amb el corresponent director tècnic. A més d'aquesta millora importantíssima, ampliava les assignatures i els professors... Lloada sia sempre la tasca altament cultural, patriòtica i també valença de la nostra governativa i indiscutible Corporació municipal!». ³⁵

Aquesta inhibició per a la cultura és encara més evident quan en les mateixes dates es donen subvencions tan «altruistes» com la que rep una revista madrilenya, anomenada La Esfera, per un import de 200 pessetes, ³⁶ o s'ajudi a sufragar un viatge a Roma perquè es tracta d'una «peregrinació patriòtica». ³⁷ El que és més greu, però és que, segons els comptes municipals rendits en Sessió de la Permanent del 26 d'agost de 1925, en l'exercici corresponent al període 1924-25 «... resulta un super-àvit inicial de 167.867'11 pessetes». ³⁸ L'Ajuntament tan sols col·laborà amb l'Escola Pro-

33. Ayuntamiento de Valls. Matrícula Industrial 1920-21.

34. «Joventut» (Per la Fe i la Pàtria), n.º 284 del 6 de setembre de 1924, Pàg. 4.

35. «Joventut» (Per la Fe i la Pàtria), n.º 286 del 20 de setembre de 1924, Pàg. 3.

36. «Acció Comarcal». Setmanari, n.º 5 de l'11 de juliol de 1925, Pàg. 1. i n.º 6 del 18 de juliol de 1925, Pàg. 6.

37. «Acció Comarcal», n.º 7 del 24 de juliol de 1925, Pàg. 5.

38. «Acció Comarcal», n.º 16 del 19 de setembre de 1925, Pàg. 4.

fessional en despeses mínimes com són «el llum elèctric que gastí... així com la de força empleada pel electro-motor destinat al taller de pràctiques». ³⁹

Vistes les oposades actituds de les corporacions de Canet de Mar i Valls, cal saber si d'altres institucions van ajudar al desenvolupament de l'escola.

Desapareguda la Mancomunitat de Catalunya, la Diputació Provincial de Tarragona tornava a tenir plena personalitat jurídica, separada totalment de les altres diputacions catalanes. El seu paper es limita en els primes anys d'existència de la nova escola, a donar una subvenció econòmica de 2.500 pessetes i res més. ⁴⁰ Altre cop veiem la falta d'interès per part de les institucions públiques envers les qüestions culturals i d'ensenyament.

Respecte al paper o postura del Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes, cal dir que l'Escola Professional d'Arts i Oficis de Valls estava fora de la seva competència en ser d'iniciativa particular, i, per tant de qualsevol tipus d'ajut, tan pedagògic com econòmic, fins l'any 1929 en què es transformarà en Escola de Treball (industrial), «... adaptada al 2º Estatuto de Formación Profesional que se promulgó con fecha 21 de Diciembre de 1928 por el que podía beneficiarse económicamente de las consignaciones municipales, provinciales y estatales». ⁴¹

No entra dins l'àmbit d'aquest treball saber si va existir o no aquest ajut, però val a dir que és ben segur que poques deuriem ser les assignacions rebudes i més si tenim present la crisi en què entrà la dictadura a partir de l'any 1929 i els posteriors esdeveniments que portaran a la proclamació de la IIª República i amb ella l'autonomia per a Catalunya.

d) La Iniciativa privada

Constatada la manca d'interès per part de les instàncies públiques i el buit legal existent en referència a aquest tipus d'estudis, passarem a observar quin va ser el paper de la iniciativa privada en la constitució de l'Escola Professional de Valls.

Molts sectors de la població vallenca sentiren des d'un principi bona predisposició cap el projecte del nou centre, des de personatges importants dins la vida cultural de la ciutat fins a patrons i obrers, veritables i directes beneficiats per la idea.

39. «Acció Comarcal», n.º 12 del 29 d'agost de 1925, Pàg. 5. Aquesta xifra tant elevada per l'època resulta dels següents conceptes: «... han ingresado en las Arcas municipales 284.604'88 ptes. y se han satisfecho 264.316'09 ptes. habiendo pasado por tanto al ejercicio actual una existencia de 20.288'79 ptes. y de la de Presupuestos resulta que las obligaciones pendientes de cobro al terminar dicho periodo económico ascienden a 339.116'74 ptes. y las pendientes de pago a 191.538'12 ptes., cuya diferencia unida a la existencia en caja, da por resultado que el citado Presupuesto de 1924-25 se salda con un superávit inicial de 167.867'41 ptes.» Libro de Actas de sesiones de la Comisión municipal permanente, Desde 29 de Abril de 1925 a 19 de Mayo de 1926.

40. «Acció Comarcal», n.º 18 del 3 d'octubre de 1925, Pàg. 2.

41. «Acció Comarcal», n.º 18 del 3 d'octubre de 1925, Pàg. 6.

El fet que la major de les despeses econòmiques haguessin de ser sufragades des d'instàncies privades condicionà moltes vegades el futur de l'escola o si més no, els plans de desenvolupament dels programes d'estudi o els d'ampliació de les especialitats a impartir.

La primera actuació per tal de materialitzar la idea fou la ja indicada reunió entre patrons i obrers de tots els estaments industrials valencs.⁴²

Una segona font de recursos vindria donada per l'import abonat en concepte de matricules. Aquests ingressos no podien, ni de bon tros, solucionar aquella necessitat, tant pel que fa referència a la quantitat de diners com a les condicions de pagament de la matrícula dels 148 alumnes que iniciaren el primer curs. Aquests haurien d'abonar «10 pessetas por curso pagaderas a voluntad en uno o dos plazos. Los alumnos que presenten certificado de pobreza, estarán exentos de todo pago».⁴³

Donades aquestes circumstàncies, i vista l'escassa resposta del Consistori, van fer que el Patronat endegués tota una sèrie de recursos per tal de recaptar la major quantitat possible de diners entre els ciutadans de Valls. «La Comissió directora ha repartit entre bon nombre de particulars valencs una circular demanant apoi econòmic».⁴⁴ També es va considerar oportú crear la figura del Soci Protector de l'escola. Un d'aquests socis féu lliurament d'un taller de mecànica quan l'Ajuntament no concedí la subvenció, ja indicada, de 2.000 pessetes, el juliol de 1925. «Es veritablement llastimós que per a la construcció dels obradors que vol bastir el Patronat hagi d'ésser un ciutadà valenc el que dongui l'exemple al governatiu Ajuntament de la Ciutat de Valls».⁴⁵

Les dificultats econòmiques que es van patir no van impedir que l'Escola Professional es convertís en una realitat i que creixés en importància dins la vida local valenca. No és per tant d'estranyar que fins i tot una entitat bancària, el Banc de Valls, subvencionés el projecte més ambiciós de l'escola pel que fa referència a l'aspecte de visites formatives. Es tractarà d'una excursió realitzada a finals dels curs 1927-28 a la ciutat de Bilbao per tal d'estudiar la seva indústria metal·lúrgica.⁴⁶

Creiem molt important el fet que una institució financera col·labori amb l'escola, doncs, probablement si ho fa, és perquè podrà rendabilitzar posteriorment la seva «altruista aportació». Aquesta dada ens pot confirmar que l'Escola Professional de Valls, era, després de quatre cursos, una institució fermanent arrelada a la nostra ciutat i amb el seu futur clarament assegurat.

42. *Historia de las Escuelas de Trabajo en la Provincia de Tarragona*. Ramon Barbat Miracle. Pàg. 19, Barna 1977.

43. Veure nota n.º 16.

44. «La Crònica de Valls», n.º 1001 del 20 de setembre de 1924, Pàg. 2.

45. «Joventut» (Per la Fe i la Pàtria), n.º 287 del 27 de setembre de 1924, Pàg. 6.

46. «Acció Comarcal», n.º 13 del 5 de setembre de 1925, Pàg. 2-3.

Malgrat tots aquests tipus d'ajudes, la manca de recursos econòmics fou peremptòria i determinà que el primer curs de 1924-25, com veurem més endavant, adoptés un caràcter més d'introducció o preparatori que no pas estrictament de formació professional i/o tècnic. Només el concurs i l'interès particular faran que, a partir del segon curs, es puguin introduir els tallers i posteriorment augmentar les especialitats.

e) *Els organismes rectors: La Comissió Gestora i el Patronat*

Per tal de fer front a la dificultat que significa la creació de la nova escola i per establir una mínima però indispensable infraestructura, sorgirà la necessitat de formar algun tipus d'organisme que s'encarregui d'aquestes tasques. Així naixerà primer una Comissió Gestora i al cap de poc un Patronat.

Aquests dos organismes, també els trobem en el cas de l'Escola de Teixits de Punt de Canet de Mar. Sota aquesta nou paral·lelisme, tornarem a trobar diferències qualitatives que vénen determinades, com sempre, per la diferent situació política del país i pel grau de compromís que les institucions públiques adoptaren envers l'ensenyament, en general, i, en particular, amb la formació professional.

Si observem els dos Patronats ens adonarem de diversitats importants en la seva composició i actuació.⁴⁷

En el cas de Canet de Mar, tant la Mancomunitat com l'Ajuntament hi tenen un representant. És molt lògic que essent l'escola fruit de la seva preocupació per l'educació pública fos així. Aquesta inclusió servirà per a vetllar pel compliment de la línia pedagògica apuntada des del Consell de Pedagogia de la Mancomunitat i per seguir de prop la marxa del projecte de les Escoles Locals d'Indústria. La resta del Patronat de Canet de Mar estarà format per un representant dels fabricants i un altre en nom de l'Ateneu Obrer, per part dels treballadors. A més, la Mancomunitat podia nomenar fins a sis vocals delegats d'entre totes aquelles persones interessades per les activitats culturals. Es pot afirmar que tot l'entramat social de Canet, juntament amb les instàncies públiques, participaren en la constitució de la seva Escola Local i que no escatimaren esforços per dur a bon port la creació i el funcionament del centre de formació professional.

Pel que fa referència al cas de Valls, la composició del Patronat és bàsicament la mateixa, però hi ha una petita variació que en realitat marca les diferències. Es tracta, com és lògic, de l'absència del representant de la Mancomunitat. No serà tant l'absència física, el més important, sinó la significació d'aquest buit. La Mancomunitat, com ja hem vist, volia potenciar i enfortir els estudis professionals arreu de Catalunya. La seva dissolució féu que no hi hagués cap organisme que emparés i regís aquests tipus d'estudis en poblacions petites, com era el cas de Valls. Tampoc no cal oblidar el fet de la inexistència d'una llei o estatut d'àmbit estatal que regulés aquesta branca de l'ensenyament.

47. «Acció Comarcal», n.º 151 del 28 d'abril de 1928, Pàg. 6.

La manca de pautes marcades des de les institucions encarregades de la educació féu que, a la nostra ciutat, la iniciativa privada portés el pes, en tots els aspectes, del projecte de l'Escola Professional. Patrons i obrers, juntament amb personatges renomnats de la vida local comprenen els avantatges que té la idea i cooperen per sortir-ne beneficiats. D'aquest interès, sorgirà ràpidament una Comissió Gestora que al cap de cinc mesos, es convertirà en Patronat oficial, a través del qual es canalitzaran tots els esforços.

Dins aquest Patronat es trobaran representants dels obrers i dels patrons en igual nombre, el que dóna una idea de l'interès dipositat en l'escola per la seva part i de les possibilitats que se n'esperen treure. Pel que fa referència a la Presidència del Patronat, aquesta recau en l'alcalde Sr. Emili Salvany i Montserrat. Suposem que la intenció dels membres del Patronat i dels impulsors de l'escola és la d'intentar lligar i comprometre al Consistori perquè col·labori activament en la marxa i en el finançament del centre. No succeeix així i la irregularitat i el desinterès són les úniques respostes clares per part de l'Ajuntament. Si hi coopera ho farà perquè en una ciutat de les característiques de Valls, un fet com és el de la creació d'una escola té un gran ressò. No es tracta, per tant, de cap manera, d'un interès per l'educació i formació dels seus compatricis sinó d'intentar amagar la realitat que era la d'una total inhibició per tots aquells aspectes que tinguessin relació amb la cultura i en especial la de les classes populars.

f) Els programes d'estudi

Com hem apuntat anteriorment, la manca de recursos econòmics farà que, en el curs d'iniciació de les activitats a l'Escola Professional de Valls, les assignatures impartides tinguin més un caire preparatori que no pas d'altra cosa. No hi ha especialitats de cap tipus i no hi ha tallers on poder fer les pràctiques necessàries. Tant les unes com les altres aniran entrant en les programacions conforme vagin passant els cursos i sempre segons els ajuts que es rebin per part dels socis protectors i dels benefactors particulars. No obstant això, cal no oblidar que amb pocs cursos, fins el de 1929-30, es posaren en funcionament les especialitats de mecànica, teixits, fusteria, mestre de paleta i classes especials de comptabilitat i tenidoria de llibres.

Si observem la programació del curs inaugural ⁴⁸, podem veure com les assignatures impartides en tots els graus tenen com a finalitat primordial aconseguir un mínim de preparació per tal que, en cursos posteriors, entri un temari més tècnic i ajustat al caràcter propi de la formació professional. La primacia correspon, doncs, en el primer curs, a unes matèries bàsiques de les quals ha de tenir-se un cert domini per després poder accedir a d'al-

48. «La Crònica de Valls», n.º 999 del 6 de setembre de 1924, Pàg. 2.

«Joventut» (Per la Fe i la Pàtria), n.º 284 del 6 de setembre de 1924, Pàg. 7. i Ministerio de Educación y Ciencia...: Op. cit. Pàg. 17, respecte al Patronat de l'Escola Professional de Valls.

A. Galí: Op. cit. Pàg. 22, respecte al Patronat de l'Escola Local d'Indústries de Canet de Mar. (Veure Apèndix N.º III).

tres més complexes degut a la seva especificitat. Aquest plantejament ve determinat, a més de per la qüestió econòmica, pel desconeixement per part dels membres del Patronat, del nivell d'estudis dels nous alumnes i opten, en un principi, perquè s'adquireixin o reforcin els coneixements mínims.

Serà en el curs corresponent a 1927-28 quan s'estableixi una programació molt diferent, més extensa i amb més assignatures la qual cosa significa un gran avenç i una real consolidació. Es poden escollir matèries determinades agrupades en blocs específics.⁴⁹ Això suposa que els alumnes poden decantar-se cap a les seves especialitats un cop superades les proves que acreditin els seus coneixements en les assignatures més generals o bàsiques. La idea d'una escola professional pren així cos i el seu programa s'adapta més a totes les necessitats de l'alumnat, i comprén des de les d'una formació més primària fins a la d'un veritable ensenyament o formació dins de cada ofici i especialitat.

g) El Professorat

Poca cosa podem dir en relació a quins van ser els professionals que van impartir la docència en les aules de l'Escola Professional de Valls. Escasses, gairebé nul·les, són les referències exactes de les que tenim coneixement. El que sí es pot afirmar és que la seva tasca degué ésser important. De tal manera queda reconegut per la Presidència de Mestres Nacionals de Valls en una comunicació a la Permanent de l'Ajuntament, «... Feren especial menció de la (tasca) que va a càrrec del Sr. Josep Sabaté, tant aquells (professors) com els deixebles actuen dins una gran activitat que es tradueix en resultats notables d'instrucció...».⁵⁰

Els professionals encarregats de l'ensenyament de les assignatures comunes o preparatòries van ser Mestres Nacionals. La seva participació en les tasques educatives no va estar regulada per cap tipus de norma legal, ja que no existia res en aquest sentit.

No serà fins el març de l'any 1927 que, amb caràcter oficial, es permeti la seva cooperació en aquesta escola. «Se ha autorizado a la Escuela profesional que funciona en Valls para que utilice la cooperación voluntaria de los maestros nacionales de la localidad, siempre que esto no perjudique al cumplimiento de sus deberes profesionales,... y tanto los maestros nacionales como la Inspección pueden establecer con la Escuela convenios particulares respecto a la remuneración de cada uno».⁵¹

Si poques són les notícies certes sobre els Mestres Nacionals, encara són menys les que fan referència a aquells que van impartir les assignatures tècniques. Aquests es varen incorporar en els cursos posteriors a l'inici d'activitats de l'escola. Només tenim coneixement d'una informació que fa referència a la dimissió d'un professor de mecànica per no poder compaginar

49. «La Crónica de Valls», n.º 1003 del 4 d'octubre de 1924, Pàg. 3. (Veure Apèndix n.º IV).

50. «Acció Comarcal», n.º 118 del 10 de setembre de 1927, Pàg. 5. (Veure Apèndix n.º V).

51. «Acció Comarcal», n.º 59 del 17 de juliol de 1926, Pàg. 5.

aquesta activitat amb la seva professió. «En l'impossibilitat d'atendre com cal i alhora la classe de Mecànica que li fou confiada a l'Escola Professional i el càrrec que desempeña a la «Cooperativa Elèctrica», el jove En Francisco Masvidal ha deixat de pertanyer entre el professorat de l'esmentada escola. L'ha substituït nostre bon amic en Joan Secall i Cabré». ⁵² Aquest cas aïllat no deixa de ser revelador en el sentit que devien ser diversos, els professionals, que a més d'exercir un treball determinat entressin a formar part del personal docent de l'Escola Professional. No hi ha cap altra alternativa, ja que, tornem altra vegada, una escola d'aquestes característiques i sense cap tipus de suport públic i que depenia de la iniciativa i dels ajuts particulars, no podia comptar amb un seguit de professors que només i íntegrament es dediquessin a la tasca educativa en el nostre centre. Una escola amb aquests condicionants no podia oferir veritables alternatives de futur, ni econòmiques ni professionals, als seus docents. Per tant, una vegada més, ens trobem amb la trista realitat que l'ensenyament en el nostre país sempre ha estat en gran part basat en el «Voluntarisme gratuït» dels docents que intenten, malgrat molts impediments i obstacles, que l'educació no es degradi cada dia més.

Conclusions

Queda palès al llarg de tot el treball la manca quasi total de testimonis i de notícies fidedignes sobre la creació de l'Escola Professional de Valls. No existeixen fonts documentals de l'època que tractin amb seriositat la qüestió. Una excepció la trobem en els setmanaris valencs. Gràcies a la premsa i a les seves constants referències al tema hem pogut, en tot moment, seguir pas a pas i de manera quasi bé exacta la gènesi i l'obertura de la nova escola. Dins les seves pàgines trobem totes les dades sobre les activitats i dificultats generades, per les circumstàncies polítiques del moment, que afecten el centre.

És un d'aquests setmanaris, l'*Acció Comarcal*, el que més profundament tracta aquests problemes. La seva ideologia catalanista fa que entri en controvèrsia constantment amb l'Ajuntament nomenat per la Dictadura. El tema de la creació de l'Escola Professional donarà, doncs, moltes oportunitats a aquest setmanari per atacar i demostrar el desinterès i la inhibició del Consistori cap a aquest tema tan important per a la vida valenca.

Respecte a la resta de bibliografia utilitzada, hem de comentar, que és ben escassa. Les referències sobre temes culturals i, en particular, de la formació professional, es basen pràcticament en les experiències realitzades a la ciutat de Barcelona i les comarques industrials que l'envolten. No hi ha estudis detallats del que succeeix a les altres comarques catalanes en aquella època. Només queda tractada la tasca de la Mancomunitat amb els seus intents de descentralització i potenciació dels estudis de la formació professio-

52. «Acció Comarcal», n.º 96 del 18 de març de 1927, Pàg. 6.

nal. L'escassa concreció en fets dels seus plans educatius, degut al Cop d'Estat de Primo de Rivera, fa que siguin escasses les aportacions en aquest sentit. De tota manera, les conclusions aportades són molt interessants i importants per comprendre l'aportació de la Mancomunitat en el camp de l'educació a Catalunya.

Les últimes fonts documentals consultades tenen un elevat nombre d'inconcrecions que comporten moltes vegades errors importants. Es tracta de fullets i d'opuscles basats únicament en el «recurs de la memòria» o en la sempre fàcil generalització i abstracció. Aquest no és el camí per tal d'explicar les causes i els fets que van marcar el naixement de l'Escola Professional de Valls, escola que sorgeix en un moment de la nostra història contemporània en que els estaments públics i polítics no tenen cap ànsia per millorar la qualitat cultural i educativa dels habitants de l'Estat. Aquesta actitud xoca frontalment amb la que portà la Mancomunitat en la seva lluita per donar a amplis sectors de la població catalanà una millor formació. La seva desaparició comportà que tots els seus projectes s'aturessin com és el cas de l'Escola Local d'Indústria de Canet de Mar. El nou règim, degut al seu caràcter anti-catalanista i la seva aversió a tot el que comporti una mobilització popular, no seguirà cap dels camins oberts per tal de democratitzar la cultura i l'educació. «... Es pot observar que el objectiu primordial (de la Dictadura) fou la neutralització del catalanisme popular, alhora que es mostrava una major tolerància fruit probablement del menyspreu, de la ignorància o de la feblesa— entorn de les manifestacions de caire més intel·lectual o culte...». ⁵³

Aquestes dues postures s'uneixen en el cas de la formació de l'Escola Professional de Valls. No és per tant d'estranyar que en l'acte d'inauguració oficial del primer curs, les paraules del Delegat governatiu, Sr. Boy, així ho indiquin. «... Si aquesta escola es desenrotlla tal com ha d'ésser passarà després en altra d'Arts i Oficis. Als alumnes els recomano serietat. Si es fa política anirà en orris. Si no, hi haurà escola per in iternum...». ⁵⁴

La falta d'una política educativa per part del Ministerio de Instrucción Pública y de Bellas Artes queda reflectida en el buit legal amb què es posa en marxa la nova escola. De tal manera haurà de ser la iniciativa particular la que faci tots els passos en tal sentit.

La coincidència que aquests tipus d'estudis podien ser molt beneficiosos per a la ciutat farà que molts sectors es mobilitzin per la seva creació. Patrons i obrers, primers beneficiats per la idea, i diversos pròcers obraran en aquest sentit per tal de millorar la seva formació i per bastir les indústries locals de bons professionals. Només el Consistori, nascut de la reorganització municipal duta a terme per la dictadura, estarà molt per sota del que

53. «Acció Comarcal», n.º 175 del 13 d'octubre de 1928, Pàg. 3.

54. *Un Esbós de la Dictadura: Primo de Rivera i Catalunya*. M. Roig Rosich. Pàg. 34-35, Avenç 1983.

podria esperar-se. La seva despreocupació i la de les altres institucions polítiques determinarà en gran manera les dificultats que patirà l'escola. Unes dificultats basades, sobretot, en l'aspecte econòmic però que podran ser superades gràcies a l'esforç de totes les altres parts implicades.

Aquesta unió farà que el projecte de creació d'una Escola Professional a Valls prengui cos ràpidament i que en pocs anys sigui una realitat que avui continua existint.

APÈNDIXS

(I) Problemes entre 1900 i 1931 dins l'Ensenyament primari oficial. (*El Pensament Escolar i la Renovació Pedagògica a Catalunya (1833-1938)*. J. Monés. Pàg. 159-165, Edicions de la Magrana, Barcelona, 1977).

- a) Excessiva centralització en un sistema basat en el centralisme francès, on els organismes locals i provincials no tenien autonomia ni recursos.
- b) Insuficiències pressupostàries que afectava essencialment l'equipament escolar i la consideració econòmica i social del personal ensenyant del primer nivell, amb una manca de preparació del personal docent, ja que els plans d'estudi es preocupaven més de la formació moral que no pas de l'acadèmica.
- c) Una política governamental marginada de l'escola amb despreocupació de la classe dirigent envers l'educació.
- d) Manca de llibertat a tots els nivells com a conseqüència directa del sistema centralista i on a l'escola, amb una clara premeditació, els infants i adolescents hi aprenien ben poques coses, les nocions elementals i para de comptar, això sí, se'ls inculcaven les idees de disciplina i d'autoritat i se'ls preparava per a integrar-se en un món de compartiments estancs.
- e) Manca d'organització a l'escola amb un sol mestre per a totes les edats (escola unitària) amb classes de mínim 60 alumnes.
- f) Mètodes pedagògics i didàctics desfasats.
- g) Uniformitat entre l'escola urbana i l'escola rural amb un ensenyament a tots els graus i nivells i programat d'acord amb les necessitats d'uns grups socials concrets vinculats a la vida urbana.
- h) Orientacions programàtiques de caràcter marcadament ideològic amb uns esquemes centralistes i una moral de signe ultraconservador llevat d'alguns períodes sempre molt curts.

(II) Acord d'organització de les Escoles locals d'indústries pres per l'Assemblea de la Mancomunitat el 30 de novembre de 1917 (*Història de les institucions i del moviment cultural a Catalunya 1900-1926*. Llibre IV. Ensenyament Tècnico-Industrial i Tècnico-Manual o d'Arts i Oficis. (segona part). Alexandre Galí (Obra completa), Pàg. 14-16, Fundació Alexandre Galí, Barcelona, 1981).

«1er. El Consell Permanent procedirà a l'organització d'Escoles d'Indústries en les localitats que ho sol·licitin i que n'obtinguin la concessió, mitjançant un

concurs sotmès a base anàlogues a les aprovades per les escoles de comerç.

2on. Cada Escola Local d'Indústries comprendrà dues seccions: a) Una educació general i preparatòria a l'ingrés a la secció següent. b) Una secció elemental d'ensenyament d'indústries paral·lela a la secció elemental de les Escoles de Comerç aprovades en l'Assemblea de la Mancomunitat de Catalunya en novembre de 1916.

A més, organitzarà el Consell Permanent una Escola de professors especials, amb l'encàrrec de formar el personal per a la primera secció d'aquestes institucions docents.

3er. L'organització de les seccions d'Educació General haurà de fer-se d'acord amb les condicions següents: a) L'ensenyament serà dividit en tres graus: un de complement de l'ensenyament primari, un altre de formació general i un tercer de preparació especial. Els professors de cada secció podran autoritzar la reunió d'aquests tres períodes en un sol any. b) Cada Escola haurà de tenir com a mínim quatre professors, distribuïts per grups d'especialistes. El sou mínim dels professors serà de dues mil cinc-cents pessetes anuals. El professorat haurà d'ésser reclutat entre els mestres o mestresses públics, els llicenciats en Filosofia i Ciències i les bibliotecàries de la Mancomunitat que s'avinguin a seguir dos cursos a l'Escola de professors especials que s'autoritza en el tercer apartat de la base segona, i seran designats per nomenament directe del Consell Permanent.

4rt. L'organització de les seccions especials dins les Escoles Locals d'Indústries haurà de fer-se d'acord amb les condicions següents:

a) Els ensenyaments a establir per a cada escola seran determinats pel Consell Permanent, vista la petició que facin les localitats en el concurs respectiu, i previ informe de la Direcció d'Instrucció Pública de la Mancomunitat. b) Cada ensenyament ha d'ésser organitzar especialment i haurà de tenir un mínim de quatre professors ordinaris per als tres grups d'assignatures o treballs en què es pot considerar dividit generalment el pla de cada ensenyament industrial, és a dir, ciències de preparació, tecnologia de l'ofici, pràctiques de taller i dibuix. Per a les pràctiques es reclutaran, a més, ocasionalment, professionals d'ofici als quals es retribuirà a tipus de jornal. El sou mínim dels professors ordinaris serà de dues mil cinc-cents pessetes, i cada professor vindrà obligat a repetir la seva llició una vegada per als estudiants concurrents a classes diürnes i una altra per als concurrents als cursos de nit. L'organització pedagògica d'aquests ensenyaments es farà adaptant a les noves Escoles el sistema adoptat en el projecte d'Escoles de Comerç. c) (Parla del tipus de titulars que podran ésser professors d'aquesta secció). d) (Parla del pas dels alumnes de la primera a la segona secció).

5è. (Parla de l'organització de l'Escola de professors especials —o sigui els anomenats estudis normals— per a la formació del professorat de la primera secció)».

(III) Composició dels Patronats de l'Escola Professional de Valls i de l'Escola Local d'Indústria de Canet de Mar. («La Crònica de Valls», n.º 999 del 6 de setembre de 1924, Pàg. 2, «Joventut» (Per la Fe i la Pàtria), n.º 284 del 6 de setembre de 1924, Pàg. 7, i Ministerio de Educación y Ciencia, 50 Aniversario de la Escuela de Maestría Industrial «José M.ª Fábregas» de Valls, Pàg. 17, Valls 1974, respecte al Patronat de l'Escola Professional de Valls. *Història de les institucions...*, Alexandre Galí, Pàg. 22, respecte al Patronat de l'Escola Local d'Indústria de Canet de Mar).

Patronat de Valls ¹

President: Emili Salvany i Montserrat (Alcalde)

Vice-president: Jaume Riera i Roig (Obrer)

Dipositari: Francesc Mateu i Pi (Patró)

Secretari: Josep Rodón i Gannau (Obrer)

Vocals: Francesc Miquel i Oller (Patró)

Antoni Voltas i Porta (Patró)

Joan Pons i Plana (¿?)

(1) Hi ha una diferència en la composició d'aquest Patronat. Mentre els setmanaris de l'època donen aquesta, en el fullet publicat pel Ministerio de Educació y Ciencia..., situa a Artemio Plana Tondo com a Comptador i no menciona Joan Pons i Plana. Considerem correcta la primera versió.

Patronat de Canet de Mar

1 Diputat de la Mancomunitat

1 Vocal delegat de l'Ajuntament

1 Delegat de la Associació de Fabricants de Canet de Mar

1 Delegat de l'Ateneu Obrer de Canet de Mar.

La Mancomunitat podia designar fins a sis vocals més «entre les persones de la localitat o de la regió industrial que haguessin excel·lit en llur amor a les obres culturals o per llur prestigi dintre el camp d'activitat de l'Escola.

(IV) **Programa del Curs 1924-25.** («La Crónica de Valls», n.º 1003 del 4 d'octubre de 1924, Pàg. 3).

Aquesta Escola començarà les seves tasques dilluns vinent, examinant detingudament l'estat d'instrucció dels alumnes i classificant-los en els tres graus següents, de conformitat amb el següent horari:

PRIMER GRAU

Dilluns, dimecres i divendres

De 8 a 8'30 Aritmètica

8'30 a 9 Geometria

9 a 9'30 Física

9'30 a 10 Dibuix

Dimarts, dijous i dissabte

De 8 a 8'30 Gramàtica

8'30 a 9 Escripura

9 a 9'30 Geografia i Història

9'30 a 10 Dibuix

TERCER GRAU

Dilluns, dimecres i divendres

De 8 a 8'45 Gramàtica

8'45 a 9'30 Redaccions

9'30 a 10 Geografia

Dimarts, dijous i dissabte

De 8 a 8'45 Aritmètica

8'45 a 9'30 Geometria

9'30 a 10 Física

SEGON GRAU

Dilluns, dimecres i divendres

De 8 a 8'45 Aritmètica

8'45 a 9'30 Geometria

9'30 a 10 Física

Dimarts, dijous i dissabte

De 8 a 8'45 Gramàtica

8'45 a 9'30 Dictat

9'30 a 10 Geografia i Història

CLASSE DE DIBUIX

Dilluns, dimecres i divendres

De 8'15 a 10'15 per al tercer grau

Dimarts, dijous i dissabte

De 8'15 a 10'15 per al segon grau

(V) **Programa del Cours 1927-28.** («Acció Comarcal», n.º 118 del 10 de setembre de 1927, Pág. 5).

Esta escuela empezará sus tareas el día 3 de Octubre próximo, examinando detenidamente el estado de instrucción de sus alumnos y clasificándolos, en relación a ellos, en los tres cursos que cuenta de conformidad con el siguiente horario y plan de estudios.

PRIMER CURSO

Martes, Jueves y Sábado

Gramática de 8 a 9

Geografía de 8 a 9

Lunes, Miércoles y Viernes

Nociones de Aritmética de 9 a 10

Martes, Jueves y Sábado

Nociones de Geometría de 9 a 10

Dibujo

TERCER CURSO

Lunes y Miércoles

Legislación obrera de 8 a 9

Martes y Jueves

Higiene industrial de 8 a 9

Lunes, Miércoles y Viernes

Algebra de 9 a 10

Martes, Jueves y Sábado

Física de 9 a 10

Dibujo

CLASES TECNICAS

Mecánica

Primer curso

Lunes, Miércoles y Viernes

Dibujo Industrial de 8 a 9

Prácticas de Taller de 9 a 10

Segundo Curso

Lunes, Miércoles y Viernes

Dibujo Industrial de 9 a 10

Prácticas de taller de 8 a 9

Tercer curso

Martes, Jueves y Sábado

Mecánica general de 8 a 9

Dibujo industrial de 9 a 10

TEORIA DE TEJIDOS

Todos los sábados de 7 a 9'30

SEGUNDO GRADO

Lunes, Miércoles y Viernes

Química e Historia natural de 8 a 9

Martes, Jueves y Sábado

Tecnología industrial de 8 a 9

Lunes, Miércoles y Viernes

Aritmética razonada de 9 a 10

Martes, Jueves y Sábado

Geometría de 9 a 10

Dibujo

CLASES ESPECIALES

Primer curso

Diaria: Contabilidad y prácticas de Teneduría de libros, de 8 a 9

Segundo curso

Diaria: Contabilidad y práctica de Teneduría de libros, de 9 a 10

Para esta clase es indispensable que el alumno sepa leer y escribir las cuatro reglas de Aritmética, Sistema métrico decimal, la Regla de tres y nociones de Dibujo.

Observaciones.— Para el mejor orden en la matrícula se determina:

1° Que los alumnos se matriculen de las asignaturas que más prefieran, mientras no sean incompatibles en el horario o en prelación de conocimientos.

2° El orden de prelación se entenderá en la forma siguiente:

Primer grupo: 1° Gramática.— 2° Geografía.— 3° Legislación Obrera.— 4° Higiene industrial y 5° Tecnología.

Segundo grupo: 1° Nociones de Aritmética.— 2° Nociones de Geometría.— 3° Aritmética razonada.— 4° Geometría.— 5° Álgebra.— 6° Física y 7° Química e Historia natural.

Tercer grupo: 1° Dibujo lineal.— 2° Dibujo de adorno y 3° Dibujo al natural.

3° Los alumnos de nuevo ingreso serán examinados y luego destinados a las clases según su capacidad.